

Imatges aèries del jardí de don Baltasar. Anys 1956, 1989, 2002 i 2006.

vania de Cartes Reials s'han trobat citats el jardí d'en Canalet (s. XIX) i el jardí d'en Xema.

Conclusions

Els petits jardins que no estan relacionats amb l'aristocràcia ni amb les grans possessions senyoriales han estat els grans oblidats per part dels historiadors i dels catàlegs de patrimoni. De fet, al catàleg de Manacor no n'hi ha cap de catalogat, només hi ha l'excepció de s'hort des Correu, que més que un jardí va ser un projecte de jardí botànic. Tampoc n'he trobat estudis concrets, només la tesi més genèrica de na Júlia Roman.

Per això, seria necessària una recerca més exhaustiva de tots els jardins que hi hagué a Manacor, datar-los, situar-los a cada segle i conèixer-ne els promotors i els propietaris, i si és possible fer-ne una fitxa. D'aquesta manera es podria tenir una visió més àmplia per saber l'abast i la importància que tengueren durant el passat al nostre municipi.

Proposta d'habilitació de punts fortificats defensius al llevant mallorquí durant la Segona Guerra Mundial. El cas de 1944

Pau Tomàs Ramis

Introducció

A l'illa de Mallorca, en el context de la Segona Guerra Mundial, es varen produir diversos moments d'alarma o neguit que obligaren les autoritats militars balears a formular propostes de fortificació i/o defensa per tal d'evitar o, donat el cas, combatre possibles invasions aèries, terrestres o marítimes de tropes, tant de l'eix com dels aliats, amb la intenció d'establir-hi algun tipus de base aeronaval.

En aquest treball, amb documentació extreta de l'Arxiu Intermedi Militar de Balears (AIMB), posarem com a exemple algunes d'aquelles intervencions efectuades per algun tipus d'alarma, com les produïdes el maig de 1940 i l'abril de 1941, i aprofundirem en la que a mitjan 1944 va provocar que es fes un pla exhaustiu per tal de controlar les vies de comunicació terrestres de Mallorca en cas d'atac o invasió.

La invasió nazi de Noruega i Dinamarca i el pla defensiu del llevant mallorquí

Dia 6 de maig de 1940 el «desarrollo de los acontecimientos Internacionales, obliga a considerar la posibilidad de que la guerra pueda extenderse hacia el Mediterráneo. Los últimos sucesos ocurridos en Noruega y en Dinamarca

demuestran la necesidad de la adopción de medidas de prevención, ya que intentos de la misma naturaleza pudieran tener lugar en estas islas, sin que para ellos sea preciso, como ha demostrado la realidad, la previa declaración de guerra».¹ Aquesta alarma era transmesa pel coronel en cap de l'Estat Major, Manuel Álvarez de Sotomayor Gil Montes, a la Comandància General de les Illes, manada per Alfredo Kindelán Duany.

Aquell escrit es referia a l'operació Weswrtübung, iniciada pels nazis el 9 d'abril d'aquell 1940 i que va acabar en poc temps amb l'ocupació de Dinamarca i Noruega, tot i l'ajuda de diferents divisions de les forces aliades provinents de França i Gran Bretanya. A partir d'aquí els territoris de l'Estat espanyol susceptibles de ser envaïts es posaren en alerta i Mallorca era, per la seva situació geoestratègica, un d'ells.

Per a la defensa de la costa, l'illa estava dividida militarment en agrupacions o sectors. L'Agrupació Nord, amb la prefectura a Alcúdia; l'Est, amb la prefectura a Inca; la Sud, amb prefectura a Palma; la d'Andratx, amb prefectura al Port d'Andratx, i la de reserva. En el nostre cas, Manacor estava inclosa dins la de l'Est, que abastava, per la costa, des del cap de Ferrutx fins a cala Bota. El seu màxim responsable, el tinent coronel Enrique Esquivias Zurita, amb centre de comandament a Inca, dia 17 de maig, arran d'aquella ordre de dia 6, indicava que el sector quedava dividit en 3 subsectors. El 1r era el que anava del cap de Ferrutx al cap des Pinar, i era considerat de vigilància; el 2n, del cap des Pinar a cala Murta, considerat de resistència, i el 3r, de cala Murta a cala Bota, considerat també de vigilància. Aquesta divisió o subdivisió, tant pel que fa al seu component territorial com estratègic, aniria variant en el temps segons les necessitats de cada moment.

Les forces de què disposava l'Agrupació Est eren les que conformaven el Regiment d'Infanteria núm. 60, creat l'agost de 1939 a partir de l'excés de tropa que formava el Regiment d'Infanteria núm. 36 Palma quan els diferents batallons que l'integraven anaven retornant a Mallorca des dels fronts de guerra peninsulars. El 60 el componia un Post de Comandament, un Batalló de Fusellers, un de Metralladores i una Companyia Mixta. Tenia, també, associat baix el seu comandament el Regiment d'Infanteria Tàctic núm. 60, amb post de comandament a Manacor, manat per Rafel de Oleza y Guzmán de Villoria, comandant militar de Manacor. A més, Esquivias també tenia a la seva disposició un grup de dues bateries lleugeres de 75 mm, una Secció de Transmissions, una Companyia de Sapadors i tres seccions de carrabiners.

Per tal de complir l'ordre de prevenció transmesa per Álvarez de Sotomayor, Esquivias, dia 18 de maig, des de la Prefectura de l'Agrupació, ordenava redistribuir les forces armades que tenia baix el seu comandament. A Son Carrió s'hi ubicaria el comandament i el Post de Comandament de l'Agrupació, que enllaçaria via telefònica amb Porto Cristo, Cala Millor, Cala Bona, Manacor, sa Torre Nova, Son Servera, Artà i Capdepera, mentre que les diferents unitats es comunicarien entre si per telèfon i enllaços i s'utilitzarien heliògrafs i banderes quan fos possible. En cas d'atac, aquest PC² es traslladaria a l'observatori de sa Torre Nova. A més, a Son Carrió hi hauria una Companyia de Fusellers del 1r Batalló del 60 Regiment d'Infanteria, una ambulància sanitària i una Secció de Transmissions; a Manacor, un PC i una CO de Metralladores del 1r B del 60 RI; a Porto Cristo, un PC, una Secció de la CO Mixta del 60 RI, i la CO de Fusellers del 2n B del 60 RI; a Son Servera, la CO Ciclista del 1r B del 60 RI i una CO de Sapadors; a les platges de Son Servera, un PC, una Secció de la CO Mixta del 60 RI i una CO de Metralladores del 2n B del 60 RI; de la punta de n'Amer a cala Anguila, una CO de Metralladores del 2n B del 60 RI; a sa Torre Nova i Pula, un grup de dues bateries de 75 mm; a cala Anguila i a cala Magraner, 1 caporal i 9 carrabiners a cada banda.³ A més, el 2n i 3r subsectors s'unificaven en un de sol que quedava baix el comandament del comandant en cap del 2n B que tenia el PC a Cala Millor.⁴

Al 1r subsector exerciria el comandament el tinent de carrabiners destacat a Capdepera, que hauria d'establir posts de vigilància amb un suboficial i 10 efectius a cala Mesquida, cala Agulla, Cala Rajada i a l'Arenal de Canyamel. El subsector resultant de la unificació del 2n i 3r subsectors seria manat pel comandant en cap del 2n Batalló del Regiment d'Infanteria 60, que del cap des Pinar a la punta de n'Amer establiria una Companyia de Metralladores i una altra de la punta de n'Amer a Porto Cristo, compostes cada una d'elles de 12 màquines en posició i 4 en reserva.

Completant tot això també es parlava de la distribució de la Companyia de Fusellers, de com la Companyia Mixta establiria una secció formada per 2 antitancs i 2 antiaeris a Cala Bona i una altra igual a Porto Cristo, de l'establiment a cala Magraner i a cala Anguila de 2 posts de la 3a Secció de Carrabiners, de les zones que s'havien de controlar des de cada bateria de 75 mm, dels treballs de fortificació de la Companyia de Sapadors, de les forces de la reserva, del municí-

¹ Fons Almudaina. Caixa 861. Carpeta Instrucciones Generales Reservada de Capitanía General.

² A certes parts del text s'utilitzaran les abreviatures següents: Post de Comandament (PC), Regiment d'Infanteria (RI), Companyia (CO) i Batalló (B).

³ Fons Almudaina. Caixa 861. Sig. 861/14.

⁴ Fons Almudaina. Caixa 861. Órdenes de operaciones Manacor. Planos y croquis.

onament, del ranxo i distribució de provisions i d'un llarg etcètera d'importants qüestions organitzatives que mostren clarament un estament militar en alerta màxima i amb un temor real de ser envaïts.

Mesures al 1941 per evitar desembarcaments

«La evolución de los acontecimientos internacionales obligan al Mando a adoptar una serie de precauciones para evitar que un posible enemigo intente un desembarco».⁵ Aquest text és de l'1 d'abril de 1941 i el darrer mig mes, entre d'altres esdeveniments bèl·lics destacats, hi havia hagut els bombardejos sobre Bristol, Plymouth o Londres per part de la Luftwaffe; els italians, a la Somàlia italiana, havien perdut Berbera; el general Rommel havia reconquerit El Agheila, a Líbia; la RAF bombardejava Berlín o Emden; els britànics conqueriren Keren a Eritrea i Harar Jugol a Etiòpia, i derroten als italians al cap Matapan, a la costa sud occidental de la península del Peloponès (Grècia); el president dels EUA, Franklin Roosevelt, ordena la confiscació dels vaixells alemanys que es trobasin a ports nord-americans; a Brest (França) la RAF ataca el *Scharnhorst* i el *Gneisenau*, dos creuers de guerra de la Kriegsmarine alemanya; s'inicia l'Operació Sonnenblume, amb la qual Alemanya envia tropes a l'Àfrica del nord, les Afrika Korps, per tal d'intentar evitar la derrota de l'exèrcit italià...

Degut a la por d'aquella possibilitat de desembarcament que es podia produir a les costes mallorquines, i segurament per com s'anaven desenvolupant els fronts de guerra al nord d'Àfrica, el 2n Batalló del Regiment d'Infanteria Tàctic núm. 60, establert a Manacor i manat per Miguel Cornejo de Heras, fou destinat a la defensa del subsector comprès entre el cap des Pinar i cala Magrana. Allà, amb la 2a i 3a Companyia haurien d'ocupar 32 nius de metralladora, 16 cada una, i n'haurien de camuflar cúpules i tronerres. El punt de comandament, establert a Cala Millor, hauria d'estar dotat de morters de 81 mm. La Companyia de Fusellers establiria un punt de suport entre cala Murta i cala Magrana i portarien afectes les metralladores del 1r Batalló. A més, hi hauria dipòsits de municionament a Manacor i a Artà. El primer tendria els centres d'entrega a les unitats de Can Barrada i Son Carrió i el segon a les de Capdepera, Son Servera i a l'establerta al quilòmetre 5 de la carretera d'Artà a la Colònia de Sant Pere.

El 17 de maig, el tinent coronel Esquivias també establiria 16 punts d'emplaçament dins el Sector Est amb mesures defensives contra possibles invasions, i el 28 del mateix mes, el comandant en cap del Regiment d'Infanteria núm. 60, 1r

Batalló Comandament, ubicat també a Manacor, Gabriel Casas Llompart, tornava a comunicar un pla de defensa al 2n Batalló del Tàctic, que seguiria tenint la missió de defensar el subsector entre el cap des Pinar i cala Magrana «para evitar la sorpresa de una invasión y para rechazar el ataque e intento de desembarco de un posible enemigo».⁶ Mentrestant, les zones compreses entre el cap de Ferrutx i cala Bota, pertanyents a l'Agrupació Est, no incloses en aquest subsector, tant cap al nord com cap al sud, serien vigilades pels posts de carrabiners.

Si es produïa un desembarcament, la defensa es realitzaria en el moment en què la tropa enemiga fos dins les barcasses efectuant el desembarcament des del vaixell que els hagués transportat, moment en què es preveia que l'enemic no podria desplegar tot el seu potencial i, per tant, era més vulnerable. El conegut com a 1r escaló era la línia de resistència i estava format pels nius de metralladora permanent, el 2n escaló era la línia de suports, tropes situades a uns 500 metres de la costa, i el 3r escaló era el de detenció, en què els primers efectius estarien a 1 quilòmetre del 2n escaló.

Per tal de portar a terme aquelles ordres, la 1a Companyia es distribuï a les immediacions de l'encreuament dels camins de la carretera de Porto Cristo a Son Servera i el de cala Petita, amb centre de resistència i suport a cala Murta i cala Magrana. Tendria, a més, la concentració de foc sobre Porto Cristo i la carretera cap a Son Servera. La 2a Companyia, a les immediacions de les cases de sa Coma, amb un escamot destacat a les immediacions del torrent de n'Amer, a uns 500 metres de la seva desembocadura i amb concentració de foc sobre les platges d'ambdós costats de la punta de n'Amer. La 3a Companyia, a les immediacions de l'encreuament dels camins de Son Servera a Cala Bona amb el ramal que anava a la punta Roja, amb concentració de foc sobre Cala Bona i el Port Nou. Cada una d'aquestes companyies tendria associades 2 màquines de la Companyia de Metralladores. La Secció de Morters quedava a les ordres del comandament del Regiment i se situava al post d'aquest, a les cases de sa Coma. Els punts de suport i resistència nomenarien una esquadra de forces aèries (F.A.)⁷ per tal de vigilar el possible avançament de forces paracaigudistes enemigues.

El lloc de municionament seria l'encreuament del camí que de Son Carrió anava a trobar-se a la carretera de Porto Cristo a Son Servera. A més, hi hauria dos observatoris, un a Castell (torre de la punta de n'Amer) i un a na Penyal, i es preveien, també, itineraris de moviment de les tropes, plans de foc, organització del terreny, enllaços i comunicacions, post de socors, proveïment i evacuació de ferits.

⁵ Fons Almudaina. Caixa 861. Sig. 861/14.

⁶ Fons Almudaina. Caixa 861. Sig. 861/14.

⁷ La nomenclatura F.A. també podria significar 'forces armades', però pensant que en el context de vigilància de paracaigudistes és més probable que es refereixi a forces aèries.

En aquell moment, a la gestió de totes aquelles ordres i accions organitzatives s'hi havia d'afegir també la preocupació i possibilitat de patir accions de sabotatge des de l'interior del mateix exèrcit per part d'opositors al règim franquista, per la qual cosa Esquivias, dia 29 de juliol, manava a Rafel de Oleza «medidas de intensificación de vigilancia»⁸ que fossin portades, però, amb la màxima discreció per tal de no crear alarma entre el personal.

Dia 2 d'octubre de 1943, fins i tot, Esquivias demana del regiment manat per De Oleza soldats que parlassin italià, alemany, anglès, francès o portuguès, que tinguessin «una conducta y antecedentes intachables así como estar en posesión de una mediana cultura»⁹ per col·locar-los a prestar servei a la Censura Telefònica Militar a la Companyia Telefònica Nacional a Inca.

Intervencions físiques sobre el terreny

A banda del desplegament i distribució d'efectius i armament sobre el terreny responent a diverses alarmes, aquests anys també es feien intervencions físiques sobre el terreny per anar adequant zones i espais determinats a les necessitats de defensa, tal com podem veure als tres exemples, dels molts que podríem anomenar, que us oferim a continuació.

Obres de fortificació al Vèrtex Galiana

El maig de 1940 s'havien d'iniciar obres de fortificació al Vèrtex Galiana (Manacor), baix la direcció del coronel d'Enginyers Joan Cerdó Pujol, de la Companyia de Fortificació i Obres. El governador militar de Mallorca, el coronel Sebastià Sard Muntaner, dia 20 d'aquell mes manava a Esquivias que, com a coronel del RI núm. 60, ordenàs el trasllat al punt de les obres d'1 sergent i 10 soldats i que el tengués al corrent de l'avanç de les obres, fet que Esquivias feia saber al tinent coronel en cap del RI Tàctic núm. 60, Rafael de Oleza.

Tot i acceptar el pla d'obres, Esquivias, finalment, el 17 de juny, indicà a De Oleza que hi enviàs 1 caporal, en lloc d'1 sergent, i 10 soldats, encara que aquest n'havia proposat enviar 14. Seguint les ordres, el mateix dia el tinent coronel transmetia la informació al comandant en cap del 2n Batalló del Regiment d'Infanteria núm. 47, d'on sortiria la tropa per fer aquella obra.

Com a curiositat val a dir que un dia després, el 18 de juny, Rafael de Oleza, convidava amb un BSL (Besalamà) diverses personalitats a la jura de bandera i posterior vi d'honor dels soldats d'aquell 2n Batalló del Regiment d'Infanteria Palma núm. 47, que tendria lloc el dematí del sendemà al passeig d'Antoni Maura de Manacor.

Bateries de na Penyal i sa Duaia

Entre final de 1943 i principi de 1944 la Bateria núm. 32, situada a sa Duaia, i la núm. 41, a na Penyal, ambdues operades pel Regiment d'Artilleria núm. 5 i incloses, també, dins els sistema de l'Agrupació Est, foren sotmeses a un pla de defensa que pretenia protegir-les d'una possible invasió enemiga.

A sa Duaia, després de ser revisada per Esquivias, pel coronel d'Enginyers Joan Cerdó i pel cap de la pròpia bateria, el tinent d'artilleria Bernardo de Lastra Sala, dia 1 de febrer de 1944 es considerà que a les peces d'artilleria i metralladores que ja hi havia instal·lades s'hi havien d'afegir diverses metralladores més de protecció immediata i tres metralladores antiaèries; que s'havien de crear camps de mines a alguns punts per on l'enemic, en cas d'atac, podia provar d'accedir i per on seria batut per les metralladores; s'havia de reduir el fil de ferro espinat existent i envoltar d'aquest material només els quatre punts on se situaven les metralladores de protecció immediata, i també s'hauria de fer obra per instal·lar armes automàtiques i emmascarar els nius existents cobrint-los de terra amb plantes sembrades i fullatge per tal de fer-los a la vista el més naturals possible i integrats a l'entorn amb l'objectiu de camuflar-los.¹⁰

La bateria de na Penyal, a final de desembre de 1943, ja havia estat visitada per Esquivias, Cerdó i el cap de la bateria tinent Fernando Arteché González, i s'havia arribat a la conclusió que s'havia de llevar el fil de ferro de la trinxera que vorejava la via del ferrocarril i col·locar-lo per tal de protegir la zona on estava situat l'armament; que s'havien de millorar i camuflar les trinxeres de les metralladores i els posts de fusell metralladora; que s'emascararien les obres com nius, tal com també s'indicà que es fes a sa Duaia. Pel que fa a armament, sabem que el setembre de 1944 a la bateria hi havia 1 metralladora Maxim, 3 fusells metralladora, 66 fusells màuser, 66 matxets, 196 granades de mà Lafitte i 194 granades de mà Breda.¹¹

⁸ Fons Almudaina. Caixa 861. Agrupación Este. Entradas documentación reservada. Sig. 861/8.

⁹ Fons Almudaina. Caixa 861. Agrupación Este. Entradas documentación reservada. Sig. 861/8.

¹⁰ Fons Almudaina. Caixa 861. Sig. 861/1, carpeta Defensa próxima batería núm. 32 (Sa Duaya).

¹¹ Fons Almudaina. Caixa 861. Sig. 861/2, carpeta Planos Bateria Na Peñal.

Dipòsits de combustible a l'ermita de Santa Llúcia

Dia 16 de juny de 1944 el governador militar de Mallorca, general de brigada Antoni Aymat Jordà, des del Govern Militar i la Prefectura de Tropes de Mallorca, demanava al comandant militar de Manacor, Rafel de Oleza, que de forma urgent li indicàs un lloc de la zona de la seva competència on poder emmagatzemar i enterrar uns dipòsits cilíndrics de benzina, de 3 metres de diàmetre per 4 metres d'alt, o sigui, d'uns 28.275 litres cada un.

Dia 23 de juny, De Oleza contestava proposant-li el puig de l'Ermita, referint-se a l'ermita de Santa Llúcia, situat entre els quilòmetres 53 i 54 de la carretera de Manacor a Felanitx, per portar a terme aquella intervenció.

La proposta de 1944. Els punts F de primera urgència i les zones de suport

Una d'aquelles propostes davant la por de possibles atacs a l'illa a petició del governador militar de Mallorca la feu el capità general de les Illes Balears, Juan Bautista Sánchez, el mes de juny de l'any 1944. Les diferents agrupacions o sectors de l'illa haurien de realitzar un estudi exhaustiu on s'haurien d'establir punts fortificats de primera urgència i altres zones de suport o de segona importància per tal de tancar i inutilitzar certes carreteres i vies de comunicació. Serien els coneguts com a punts F.

L'estudi realitzat pels enginyers i altre personal afecte a la institució militar i les seves conclusions, que restaven baix l'epígraf de *secret*, dictaminaren que dins la zona del Sector o Agrupació Est s'haurien d'establir 10 punts F de primera urgència (2 dins el terme d'Artà, 4 dins el de Son Servera, 1 a Son Carrió, dins el terme de Sant Llorenç, i 3 al de Manacor) i 9 punts F de segona importància (4 dins el terme d'Artà, altres 4 al de Manacor i 1 a Sant Llorenç des Cardassar).

De tots aquests punts s'havien de realitzar estudis del terreny, de la justificació dels emplaçaments, de les missions a complir de cada un i dels plans de foc; és a dir, amb quina munició o armament es defensarien en cas d'atac, l'objectiu de cada un d'ells (anticarros, metralladors, fusells, etc...) i les obres que es considerassen indispensables per tal de crear el camp de tir necessari. També s'acompanyaven de croquis i la previsió d'obres necessàries a fer en cas d'haver-ho de portar a terme.

La posada en funcionament i la proposta

Dia 7 de juny de 1944, un dia després del desembarcament de les tropes aliades a les platges de Normandia, data coneguda com a dia D, el governador militar de Mallorca, general de brigada Antoni Aymat, es dirigí per escrit al capità general de les Balears, Sánchez González, indicant-li la conveniència de realitzar alguns estudis per tal d'establir sobre el terreny els llocs de l'illa on s'haurien d'emplaçar alguns punts F per tal de refusar i/o defensar-se d'un possible atac enemic, estudis que a mesura que anàs rebent dels caps de sector en què estava dividida l'illa, a qui en darrer terme s'encarregarien els estudis, aniria reenviant a Capitanía General. Cap dels documents consultats relaciona aquells estudis amb el dia D, tot i la data en què es fa, però ben segur que l'esdevenir dels dies i anar rebent les notícies de com les tropes aliades anaven guanyant posicions dins França derrotant els alemanys, feu posar en alerta màxima les autoritats militars illenques.

Sánchez González, en un telegrama signat pel coronel en cap d'Estat Major Emilio Peñuelas Beamud, veié amb bons ulls aquella idea i l'acceptà. Així, dia 16 de juny de 1944 el governador militar de Mallorca, general Aymat, enviava un escrit al coronel en cap de l'Agrupació Est, Enrique Esquivias, on li adjuntava un escrit del capità general, enviat 4 dies abans, relatiu a aquells estudis a fer per tal d'establir els punts F de primera urgència i/o punts F de suport necessaris per tal de barrar les vies de comunicació de l'illa, especialment en aquells llocs on fos necessari tancar el pas a un accés de carretera o via de comunicació.

Aquells dies, concretament el 10 de juny, el coronel Esquivias s'havia absentat d'Inca, on, com hem vist, es trobava el centre de comandament del RI núm. 60, i el tinent coronel Rafel de Oleza, qui manava el RI Tàctic núm. 60, amb el post de comandament a Manacor, el substituï en les seves funcions de màxim responsable del Sector Est. Per tant, el comandament provisional passà d'Inca a Manacor i De Oleza indicava que «cualquier novedad que por su importancia o urgencia deba conocer prontamente el Mando, será a mi Autoridad por conducto del oficial de guardia del Regt^o Inf^a T. n° 60, en lugar de hacerlo a Inca». ¹² Dia 15 Esquivias ja tornava ser al seu lloc de comandament. Aquest fet es repetí diverses vegades, entre d'altres un altre cop el 6 de setembre, en què De Oleza tornava a indicar que «toda novedad que por su importancia o urgencia deba conocer prontamente el Mando será transmitida directamente a mi Autoridad desde los mismos puntos donde parta dicha novedad, sin pasar por escalones

¹² Fons Almudaina. Caixa 861. Sig. 861/13. Agrupación Este. Instrucciones generales reservadas.

intermedios algunos, dando cuenta posteriormente a sus Jefes inmediatos». ¹³ Tal com veim, quan això succeïa, l'organització i les operacions que estassen en marxa es dirigien des de Manacor.

El tinent coronel De Oleza agafà el comandament definitiu de l'Agrupació Est el mes de maig de 1945, quan Esquivias passà a comandar el Sector Nord de Mallorca. En aquells moments el post de comandament passava d'Inca a Manacor «donde en la actualidad se encuentra la Agrupación Este de Mallorca», ¹⁴ segons paraules del propi Esquivias.

Característiques dels estudis

Els estudis per establir els punts F havien de tenir en compte l'assessorament tècnic del cap d'Enginyers del Sector per valorar la facilitat o dificultat de fer obres, en cas que fos necessari fer-ne, inherents a la natura del sòl.

Els emplaçaments que es proposassin havien de respondre a un doble paper en la defensa de l'illa. En primer lloc, protegir de possibles enrevoltaments les organitzacions pròpies que en el seu moment es poguessin establir sobre la línia de detenció de l'enemic, en aquest cas els observatoris de primera línia sobre la costa ja establerts, com els de la Red de acecho o els de la Xarxa de Vigilància i Observació de Costes, per això aquests punts F havien de quedar una mica més endarrerits respecte a l'anomenada línia; i en segon lloc, però no menys important, impedir els moviments d'unitats de paracaigudistes o aerotransportades arribades des de l'interior de l'illa.

A més, s'havien d'enumerar els objectius probables per a l'enemic en els seus moviments a la via de comunicació que es barràs per tal de determinar l'ordre d'urgència de l'establiment dels diversos punts F.

L'estudi dels punts F de primera urgència s'havia de trametre a Capitania General abans del 15 de juliol, mentre que l'estudi complet, amb els altres punts i altres consideracions, havia d'estar acabat i tramès dia 30.

Un desplegament de tropes previ

El 25 de maig de 1944, el tinent coronel De Oleza ja havia ordenat al comandant en cap del 2n Batalló del Regiment 47 que desplegàs parcialment la tropa del Sector per adoptar la situació de vigilància constant, tant de dia com de

nit, sense abandonar el lloc ocupat.

Les tropes haurien de prendre posició principal de residència de la següent manera: la 3a Companyia del 2n Batalló hauria de destacar 4 esquadres manades per un oficial i per un sergent que ocuparien els nius de metralladora del Port Nou (núm. 13), de Cala Bona (núm. 20), de Cala Millor (núm. 23) i de s'Arenal de Son Servera (núm. 26). El post de comandament estaria situat al niu de Cala Bona (núm. 21). La 2a CO del 2n B també hauria de destacar 4 esquadres, amb iguals comandaments, als nius des Castell (núm. 33), cala Morlanda (núm. 41), Porto Cristo (núm. 44), on a més se situaria el PC, i cala Anguila (núm. 47). Mentrestant, la línia de suport estaria guarnida per una secció de fusellers de la 1a CO del 2n B distribuïda en tres illots de resistència, un davant la punta Roja, un altre davant la punta de n'Amer i un davant cala Petita, mentre que el PC seria a Cala Millor.

En cas de divisar algun element enemic s'havia d'avisar immediatament «impidiendo a todo trance cualquier intento de desembarco». ¹⁵ Per a les transmissions d'informació i avisos els fusellers de Cala Millor estarien enllaçats amb la Central Telefònica de Son Servera i els PC de metralladores hi estarien amb el de fusellers. Els nius i illots de resistència enllaçarien amb els seus oficials a través de *peatons*. A més, la Secció de Transmissions del Regiment hauria de donar el servei de comunicacions a través de persianes o heliògrafs i diàriament, a les 7.30 h i les 15.30 h, l'oficial de Cala Millor comunicaria per telèfon a De Oleza les novetats. Si aquestes fossin extraordinàries per la seva gravetat se li haurien de comunicar en qualsevol moment pel mitjà que fos més ràpid.

Tant fusellers com metralladors tendrien la munició corresponent i es dotaria a cada soldat que formàs part de la missió amb una granada de mà.

S'establirien, a més, 3 cuines. Una a Cala Millor, que proveiria les esquadres de la 3a CO i l'escamot de la punta Roja; una a sa Coma, que serviria l'escamot de sa Coma i l'esquadra del niu des Castell, i una a Porto Cristo, que proveiria l'escamot de cala Petita i les restants esquadres de la 2a CO. La primera i la segona cuina recollirien diàriament a Son Servera, a l'arribada del tren del matí, la minestra i el pa que s'hagués de consumir el dia següent. La carn seria enviada diàriament per ciclistes que sortirien de Manacor a l'hora que designàs el comandant en cap del Batalló. A més, totes les posicions havien de comptar amb ranxo en fred i pa per dos dies, i procurar que es renovàs cada dia amb el que rebrien des de Manacor. A més, a cada PC hi hauria 4 botes i una bística de càrrega per al servei d'aigua.

¹³ Fons Almudaina. Caixa 861. Sig. 861/15. Agrupación Este. Documentación destacamento Cala Millor.

¹⁴ Fons Almudaina. Caixa 861. Sig. 861/6, Agrupación Este. Documentación.

¹⁵ Fons Almudaina. Caixa 861. Sig. 861/14.

Primera proposta. Els punts F de primera urgència

Dia 15 de juliol Esquivias remetia al Govern Militar els estudis que s'havien fet per a l'establiment dels punts F de primera urgència.

Vies de comunicació del sector

En primer lloc s'estudiaren les vies de comunicació del sector.

a) Vies fèrries.

Existia només una línia que partint d'Artà passava per Son Servera, Son Carrió, de Sant Llorenç des Cardassar a Manacor i d'aquí a l'interior de l'illa.

b) Carreteres.

Les principals carreteres que conduïen a l'interior de l'illa eren dues. Una pel nord que partia d'Artà fins a Santa Margalida i Inca, i una altra que partia de Manacor i que es dividia en dues per continuar per Petra i Vilafranca.

Fins a Artà i Manacor conflúen, des del que era considerat com a perifèria, les carreteres principals i camins veïnals del sector, així que aquelles dues ciutats eren considerades els principals nusos de comunicació.

Les carreteres cap a Artà eren: des del nord, la que partia de la Colònia de Sant Pere passant per l'ermita de Betlem i la d'Aubarca passant per sa Duaia; des de l'est, la que anava del far de Capdepera passant per Artà i una altra des de les coves d'Artà; i des del sud, les carreteres de Son Servera i Sant Llorenç des Cardassar.

Les carreteres que conduïen a Manacor eren: des del nord, la que partia del Rafal del Rei; des de l'est, la que partia de Son Servera passant per Sant Llorenç i Son Carrió i la que partia de Porto Cristo; i des del sud, la carretera de Felanitx.

Pla de defensa general d'aquestes comunicacions

Per la via del ferrocarril fins a Manacor no es proposava cap defensa especial pel que feia a la instal·lació de punts F, ja que per la proximitat d'aquella via a la costa i no tenir protecció d'accidents naturals del terreny el ferrocarril quedaria exposat al foc directe de vaixells de guerra, fet que suposaria una amenaça constant sobre la via. A més, el fet que hi hagués emplaçada la 41 Bateria de costa (na Penyal) als peus d'aquesta via reforçava aquella (no) proposta, ja que en cas d'atac la línia quedaria tallada a l'alçada de la bateria quan es produïssen episodis d'intercanvi de focs. Quan la línia fèrria, en el seu recorregut, passàs a prop de carreteres, o fins i tot quan les tallàs, es preveia que ja quedaria defensada amb la instal·lació dels punts que s'establirien per defensar aquelles vies.

Pel que feia a les carreteres es considerava que els llocs més importants on situar punts F de primera urgència eren en aquells on es pogués impedir l'accés als nusos de comunicació principals i secundaris, que ja s'havien citat en parlar de la situació de les vies, barrant les carreteres procedents de la costa que conduïen cap a ells. Com a punts de segona importància es consideraven aquells que complementaven l'acció dels anteriors, barrant els accessos de carreteres i camins veïnals que conduïen a les vies principals.

Pla detallat de la defensa de les comunicacions amb els punts F de primera urgència

A partir dels estudis fets es proposaren 10 punts F de primera urgència que estarien constituïts per una secció de fusellers, dos grups de metralladores i peces antitancs que tenien la comesa de destruir els tancs enemics abans que aconseguissin rompre la línia del front, per la qual cosa s'havien de situar ocults, emmascarats o a rereguarda en posició d'espera per poder ser duits a la posició de foc ràpidament.¹⁶

Punt F núm. 1. Situat al nord-est d'Artà, a les coordenades 1202,600 – 590,075.¹⁷ Es preveia que no s'havia de fer cap tipus d'obra per establir-lo o per crear el camp de tir.

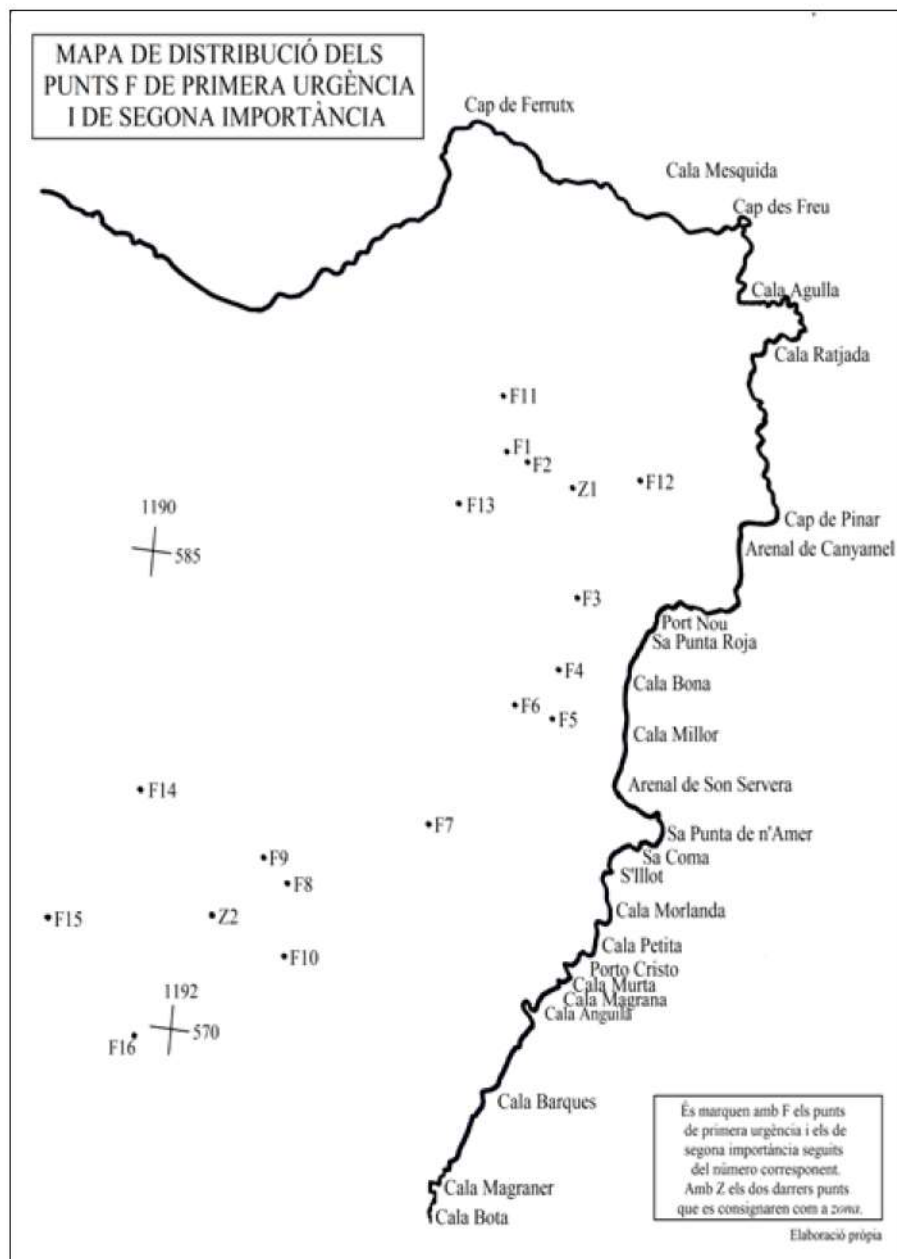
Era un lloc pedregós, que feia pendent, i el punt s'hauria de situar allà per impedir l'accés al poble d'Artà per les carreteres d'Aubarca i Capdepera. Com a missió es determinava que serviria per batre la unió d'aquestes carreteres.

Com a pla de foc es preveia que amb els antitancs, com a missió principal, s'hauria de fer tir de destrucció contra els tancs que apareguessin al terreny i estiguessin a l'abast. Com a missió secundària, tir sobre els vehicles automòbils que apareguessin per aquelles dues carreteres. Les metralladores tendrien com a missió principal el tir de càstig sobre els vehicles automòbils que es presentassin i sobre les tropes que acompanyassin els carros de combat, i com a missió secundària, el flanqueig recíproc del punt. Els fusellers es col·locarien a tres pous de tir situats a la part exterior del punt amb la missió de defensar-lo pels flancs i rereguarda. També es comptaria amb el foc dels fusellers metralladora.

Punt F núm. 2. Situat en es Pujols, a l'est d'Artà, a les coordenades

¹⁶ Fons Almudaina. Caixa 861. Carpeta Instrucciones Generales Reservada de Capitanía General.

¹⁷ Aquestes coordenades, i les que s'aniran indicant a cada un dels punts F, apareixen a la pròpia descripció que es fa d'aquests punts i s'han d'interpretar segons la indicació que es feia damunt els mapes que s'adjuntaven a l'estudi militar, del qual us oferim una mostra amb el Mapa de distribució dels punts F que adjuntam a aquest treball.

1203,300 – 589,675. L'única intervenció que s'havia de fer per habilitar-lo era tallar els arbres que hi havia.

Es tractava d'un lloc amb molts arbres i rocalls. S'hauria de situar allà per impedir l'entrada a Artà per les carreteres de les coves d'Artà i Son Servera i el ferrocarril de Son Servera. Com a missió es determinava que serviria per batre l'encreuament d'ambdues carreteres i la línia del tren.

Com a pla de foc es preveia que amb els antitancs, com a missió principal, s'hauria de fer tir de destrucció contra els tancs que apareguessin sobre el terreny i destrucció de la línia fèrria si es requerís, i com a secundària, tir de destrucció sobre els vehicles automòbils que es presentassin. Les metralladores, els fusellers i els fusellers metralladora tendrien les mateixes missions que en el punt F núm. 1.

Punt F núm. 3. Situat sobre el costat oest de Pula, a 1204,700 – 584,825. Es preveia que no s'havia de fer cap tipus d'obres per tal d'establir-lo ni per crear el camp de tir.

Era un lloc pedregós, que feia pendent i sense vegetació ni cultius. Des d'allà s'hauria d'impedir l'accés als pobles d'Artà i Son Servera per les carreteres de Pula i Son Servera i la línia ferroviària d'Artà a Son Servera. La missió que compliria seria la de batre la unió d'aquelles carreteres i la via fèrria.

Com a pla de foc es preveia que les missions principals i secundàries d'antitancs, metralladores, fusellers i fusellers metralladora serien iguals que les del punt F núm. 2.

Punt F núm. 4. Situat al nord-oest del vèrtex de Son Corp (Son Servera), a les coordenades 1204,150 – 582,600. Es preveia que per establir-lo s'hauria de procedir a talar els arbres de la zona.

Era una zona de cultiu amb arbres i s'hauria de situar allà per impedir l'accés al nucli poblacional de Son Servera per la carretera del Port Vell. Compliria la missió de batre aquella carretera i tallar-la, en cas necessari, en el punt on es trobava un pont.

Com a pla de foc es preveia que amb els antitancs, com a missió principal, s'hauria de fer tir de destrucció contra els tancs que apareguessin sobre el terreny i tallar la carretera a l'alçada del pont que s'indicava. La missió secundària es repetia com els altres punts F vists fins al moment. Les metralladores, com a missió principal, barrarien la carretera mitjançant tir de càstig sobre vehicles i tropa, i com a missió secundària, també la mateixa dels altres punts. Tampoc no variava la missió de fusellers i fusellers metralladores.

Punt F núm. 5. Situat al sud de Son Servera, a les coordenades 1203,800

– 581,250. També es preveia la tala d'arbres per establir-lo.

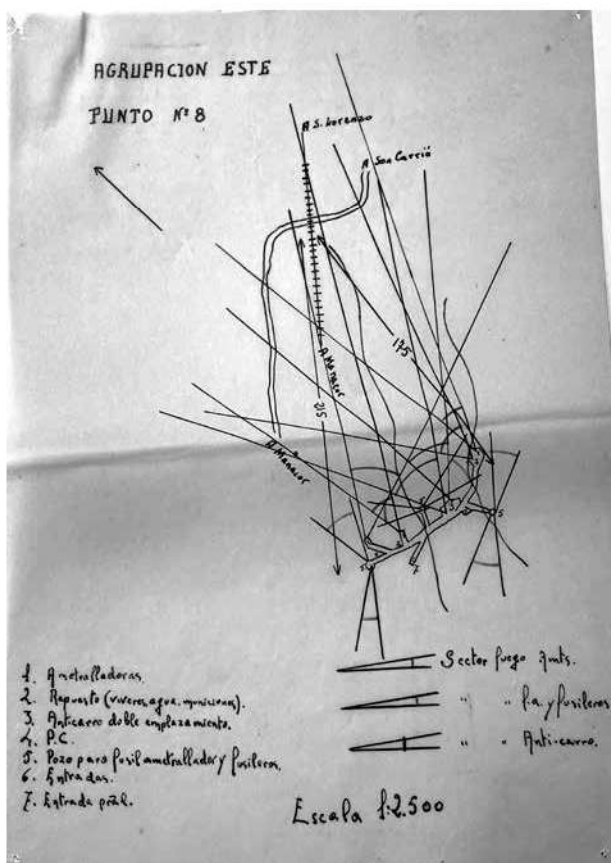
Es tractava d'un lloc de cultiu amb abundància d'arbres i s'hauria de situar allà per impedir l'accés a Son Servera per les carreteres de Cala Bona i Cala Millor i castigar la línia fèrria. La missió des d'allà consistiria a batre la unió de les dues carreteres i tallar la línia del ferrocarril si el cas ho requeria.

Les missions principal i secundària dels antitancs coincidien, per exemple, amb les del punt F núm. 2. Les metralladores, com a missió principal, barrarien les carreteres mencionades, amb especial atenció a la unió d'ambdues, amb tir de destrucció contra vehicles i tropa, i com a missió secundària tendrien el flanqueig recíproc. Els fusellers i fusellers metralladores tendrien la mateixa missió que als punts F.

Punt F núm. 6. Situat sobre la carretera de Son Servera a Sant Llorenç a l'alçada del quilòmetre 6, a les coordenades 1202,475 – 581,650. No s'hi havien de fer obres.

Es tractava d'un lloc rocallós i amb pinar. S'hauria de situar allà per impedir el pas a Sant Llorenç, amb la missió de barrar aquella carretera.

El pla de foc dels anticarros, metralladores, fusellers i fusellers metralladora era el mateix que en el punt F núm. 1, però tenint en compte que en aquell hi

havia dues carreteres per cobrir i en aquest només una.

Punt F núm. 7. Situat al l'oest de Son Carrió, a les coordenades 1199,125 – 57,750. Es preveia que per establir-lo no s'hauria de fer cap obra ni intervenció.

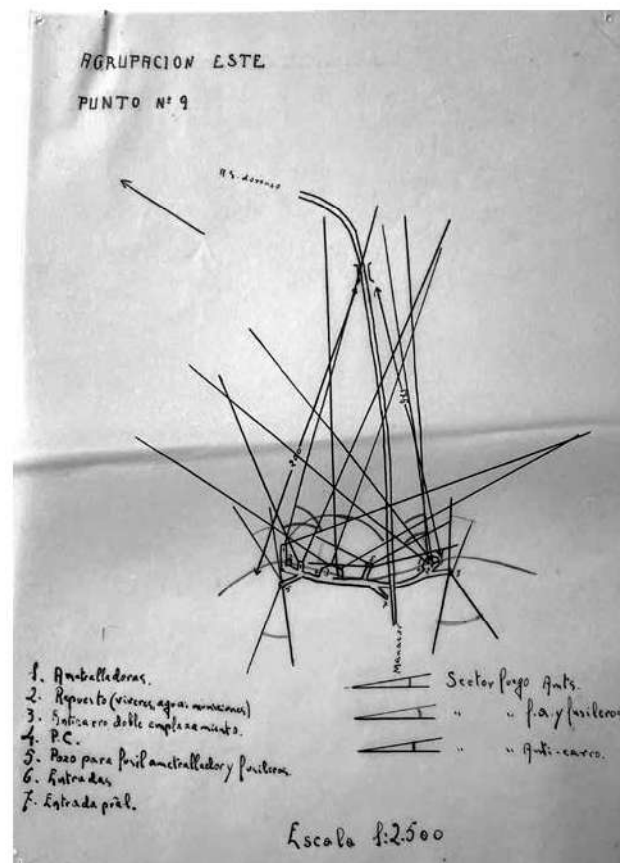
Es tractava d'un lloc de cultiu amb arbrat i convenia situar-lo allà per impedir l'accés a Manacor i Sant Llorenç per les carreteres de Son Carrió i Porto Cristo.

Pel que fa al pla de foc dels antitancs, tendrien com a missió principal la de fer tir de destrucció sobre els tancs i blindats que es presentassin, i com a missió secundària, tir també de destrucció sobre tota classe de vehicles automòbils. Les metralladores tendrien les mateixes missions que en el punt F núm. 5, i els fusellers i els fusellers metralladora les mateixes que en els altres punts.

Punt F núm. 8. Situat al nord de Son Galiana, a les coordenades 1194,250 – 576,250. Es preveia que no s'hauria de fer cap obra ni intervenció per establir-lo.

Era una zona de garriga i s'hauria de situar allà per impedir l'accés a Manacor per les carreteres de Son Carrió i la línia del tren de Sant Llorenç. La missió des d'allà consistiria a batre la carretera i, si era el cas, destruir un pont que hi havia a sobre de la carretera i tallar la línia fèrria.

Pel que fa al pla de foc dels antitancs, tendrien com a missió principal la de

fer tir de destrucció sobre els tancs i blindats que apareguessin i destruir el pont i la línia fèrria, si s'esqueia. Tant la missió secundària d'antitancs com el pla de foc de metralladores, fusellers i fusellers metralladora eren els mateixos que en la majoria de punts F vists fins aquí.

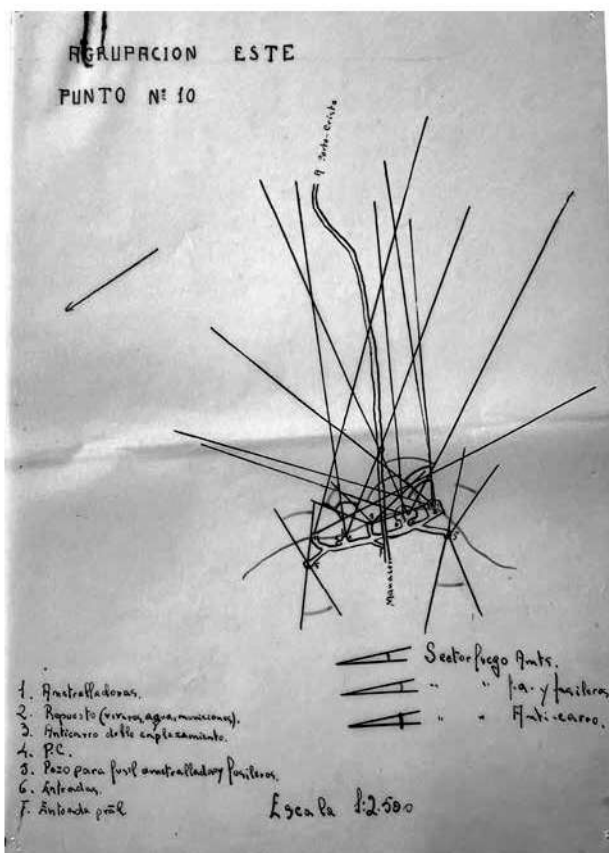
Punt F núm. 9. Situat entre el quilòmetre 73 i el 74¹⁸ de la carretera de Manacor a Sant Llorenç, a les coordenades 1193,600 – 576,900. Es preveia que s'hauria de suprimir la paret de la part dreta de la carretera per establir-lo.

Es tractava d'una zona de cultiu amb poca pendent i es volia situar allà per impedir el pas a Manacor.

El pla de foc dels anticarros, les metralladores, els fusellers i els fusellers metralladora era exactament igual que en el punt F núm. 6.

Punt F núm. 10. Situat al sud de Son Galiana, sobre la carretera de Manacor a Porto Cristo, a les coordenades 1194,290 – 574,300. Es preveia que no s'hauria de fer cap intervenció sobre el terreny per establir-lo.

En l'estudi d'aquest punt es va deixar de consignar la descripció de les

¹⁸ Aquesta és la ubicació que ofereix la descripció, en canvi en el croquis s'indica que és el quilòmetre 53.700 de la carretera de Manacor-Sant Llorenç.

característiques del terreny, però la seva ubicació era per tal d'impedir l'accés a Manacor.

El pla de foc dels anticarros, les metralladores, els fusellers i els fusellers metralladora era exactament igual que en el punt F núm. 9.

Pla detallat de la defensa de les comunicacions amb els punts F de segona importància

Seguint les instruccions donades pel governador militar de Mallorca, dia 2 d'agost, dos dies després que acabàs el termini que havia donat, el coronel Esquivias enviava a Capitanía General els detalls dels punts de segona importància que es pensava que serien necessaris establir en cas d'atac, invasió o desembarcament de tropes enemigues.

Punt F núm. 11. Situat al nord d'Artà, a 1202,200 – 590,300. Es preveia que no s'havia de fer cap tipus d'obres per tal d'establir-lo ni per crear el camp de tir.

Es tractava d'un lloc de conreu que feia pendent i s'hauria de situar allà per impedir l'accés al poble d'Artà per la carretera que procedia de la Colònia de Sant Pere i de l'ermita de Betlem, amb la missió de batre la carreta i tallar-la en un pont existent a la mateixa via i que s'assenyalava en el croquis que s'adjuntava.

Els plans de foc seguien els mateixos patrons que en els punts F de primera urgència. En aquest se seguien els mateixos plans i missions que al punt F núm. 1.

Punt F núm. 12. Situat al sud-est d'Artà, a les coordenades 1206,725 – 587,700. Es preveia que no s'havia de fer cap tipus d'obres ni intervenció per establir-lo.

Es tractava d'un lloc rocallós i de garriga i s'hauria de situar allà per impedir l'accés als pobles d'Artà i Son Servera per les carreteres de les coves d'Artà i de Capdepera, amb la missió de batre la unió d'ambdues carreteres.

Els plans de foc dels antitancs, dels fusellers i dels fusellers metralladora serien els mateixos que els del punt F núm. 11, mentre que la missió principal de les metralladores s'especificava que hauria de ser la de barrar les carreteres principalment en el punt d'unió d'ambdues, amb tir de destrucció sobre vehicles i tropes. La missió secundària també seria la mateixa que en el punt F anterior.

Punt F núm. 13. Situat a l'alçada del quilòmetre 67 de la carretera de Palma a Artà a les coordenades 1200,575 – 587,175. Com els dos anteriors, no es preveia cap tipus d'obra a realitzar per establir-lo.

Es tractava d'un lloc de terres de conreu i lleugerament ondulat. S'hauria de situar allà per impedir l'accés al poble d'Artà i Sant Llorenç per la carretera de Son Servera. La missió, en aquest cas, seria la de batre la unió d'ambdues carreteres.

Els plans de foc serien els mateixos que els del punt F núm. 11, tenint en compte que en aquest núm. 13 es parla de dues carreteres i en el del nord d'Artà només n'hi havia una.

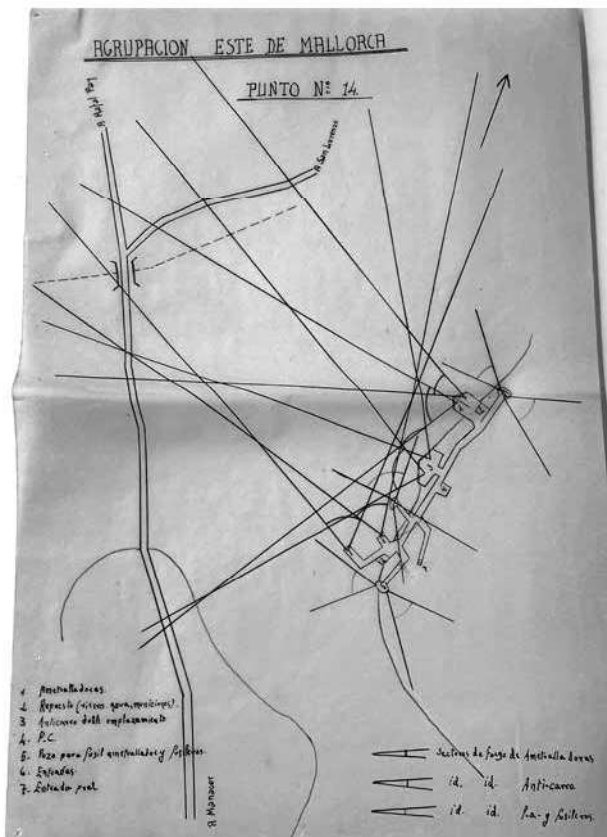
Punt F núm. 14. Situat al nord de Manacor, a les coordenades 1190,550 – 578,600. Tampoc no s'haurien de fer obres ni cap tipus d'intervenció per establir-lo.

Es tractava d'un lloc de conreu i lleugerament ondulat i s'hauria de situar allà per impedir l'accés a Manacor per les carreteres de Sant Llorenç i la del Rafal Pai. La missió, en aquest cas, també seria la de batre la unió d'ambdues carreteres.

Els plans de foc serien els mateixos que els del punt F núm. 12.

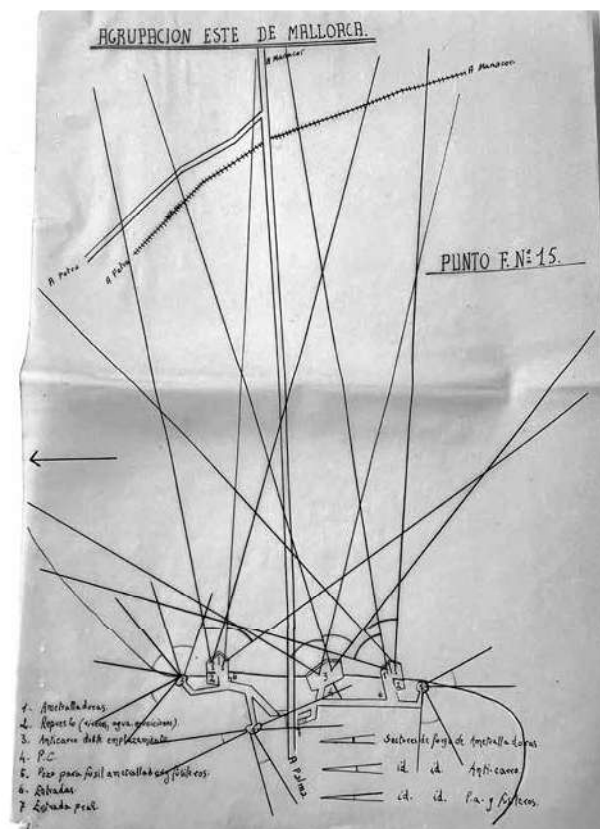
Punt F núm. 15. Situat a l'est de Manacor, a cavall de la carretera de Palma a Manacor entre els quilòmetres 46 i 47, a les coordenades 1187,850 – 575,260. Tampoc s'haurien de fer obres per tal d'establir-lo ni per crear el camp de tir.

Era un lloc de conreu amb arbrat i s'hauria d'establir allà per evitar un envoltament a la

ciutat de Manacor i impedir el pas cap a Petra i Palma per les carreteres i línies fèrries, amb la missió de batre la unió de les dues carreteres i tallar la línia del ferrocarril si fos necessari.

El pla de foc dels antitancs seria tir de destrucció sobre tancs i destrucció de la línia fèria com a missió principal, i com a secundària, tir sobre tota casta de vehicles automòbils que apareguessin per aquelles carreteres. Les metralladores, els fusellers metralladora i els fusellers tendrien el mateix pla de foc que el punt F núm. 11, entre d'altres.

Punt F núm. 16. Situat al sud de Manacor i al sud-oest de l'ermita de Santa Llucia, a les coordenades 1190,725 – 572,175. Com la resta de punts F de segona importància, no es considerava necessari fer cap tipus d'intervenció per establir-lo.

Es tractava d'un lloc de conreu amb arbrat, on el terreny feia pendent, i s'hauria de situar allà per impedir l'accés cap a Manacor per la carretera de Felanitx amb la missió de barrar aquesta via de comunicació.

El pla de foc dels antitancs seria el mateix que el del punt F núm. 11, entre molts d'altres. En el cas de les metralladores, mentre la missió secundària era comuna a la dels altres punts de segona importància comentats fins aquí, la missió principal era barrar la citada carretera amb tir de destrucció sobre tot tipus de vehicle i tropa que aparegués en ella. La missió de fusellers i fusellers metralladora

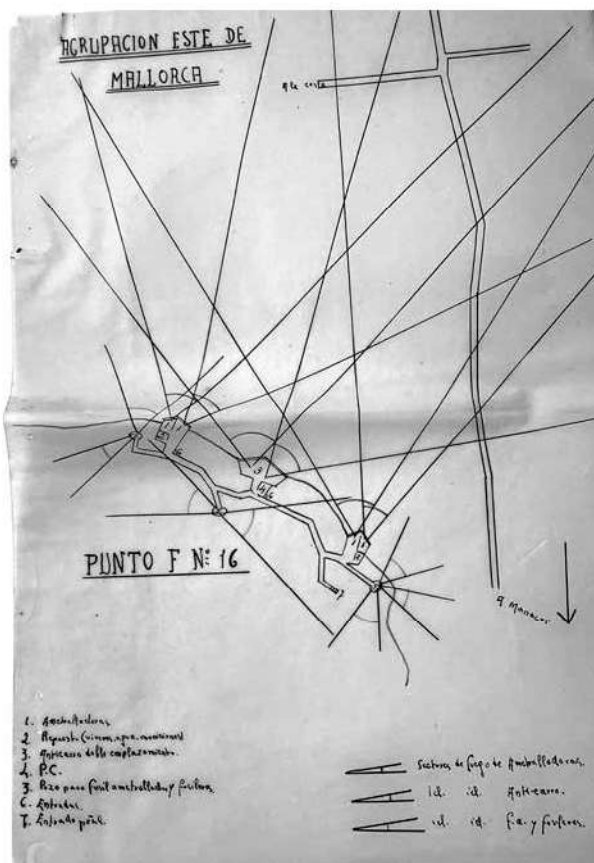
també era comuna als altres punts F.

Els tres darrers punts F

Dia 17 d'octubre el general de brigada Antoni Aymat demanava per telegrama al coronel de l'Agrupació Est de Mallorca el detall d'alguns punts F més dins el seu sector. No he pogut consultar el telegrama i per això no sabem si es demanen específicament els punts F a estudiar i proposar, si simplement es demanà que s'augmentés el nombre de punts F ja proposats o si especifica el nombre de punts F amb què s'havia d'incrementar la llista dels 16 que fins llavors s'havien enviat.

El cert és que dia 6 de novembre Esquivias enviava a l'autoritat superior la proposta de tres punts F més que complementaven els ja proposats i en feien un total de 19, tot i que la numeració d'aquests tres no fou correlativa als altres. Es numeraren com a Núm. 1 Zona d'Artà, Núm. 2 Zona de Manacor, i respecte al darrer, com veurem, simplement hi havia una descripció mínima. D'aquests punts, no es presentaren, o al manco no són a la documentació consultada, croquis o esquemes i tampoc no podem dir si, finalment, foren considerats punts F de primera o de segona importància, tot i que el més probable és que fossin d'aquesta darrera categoria i com a tals els tractam en aquesta comunicació.

Núm. 1 Zona d'Artà. Situat a l'est d'Artà a l'alçada des Pujol, a les coor-

denades 1203,500 – 589,800. No s'especificava si seria necessari realitzar algun tipus d'obra o fer alguna intervenció per establir-lo. Tampoc no es donava cap descripció del terreny.

S'hauria de situar allà per impedir l'accés a Artà per la carretera de Capdepera, per la de les coves d'Artà i Son Servera i per la línia fèrria de Son Servera, amb la missió de barrar aquelles carreteres i la línia del ferrocarril.

Els antitancs tendrien com a missió principal tir de destrucció contra tancs que es presentassin sobre el terreny i estiguessin a la seva línia de tir i destrucció de la línia del tren si fos necessari. La secundària, tir sobre vehicles automòbils que es presentassin per la carretera. La missió principal de les metralladores seria la de fer tir d'escombrada sobre els vehicles automòbils i tropes que es presentassin al camp de tir, i com a missió secundària, el flanqueig recíproc del punt. Els fusellers metralladores i fusellers tendrien la missió de defensar el punt pel flanc i per la rereguarda, sense que es parli de l'existència de pous per tal d'ubicar-se a l'hora de portar a terme aquesta defensa.

Núm. 2 Zona de Manacor. Situat al sud de Son Galiana, a les coordenades 1194,375 – 574,050. Tampoc no s'especificava si seria necessari realitzar algun tipus d'obra ni es donava cap tipus de descripció del terreny.

S'hauria de situar allà per impedir l'accés a Manacor per la carretera de Porto Cristo i cala Anguila, amb la missió de barrar les carreteres en el punt on s'unien.

Excepte pel factor del ferrocarril, en aquesta zona inexistente, les missions principals i secundàries d'antitancs, metralladores, fusellers metralladores i fusellers eren les mateixes que les de la Núm. 1 Zona d'Artà.

El tercer punt. Del tercer punt que es proposava en aquesta darrera comunicació d'Esquivias només es deia que, com que la zona entre el cap des Pinar i Porto Cristo era apta per a desembarcaments, amb l'accés cap al poble de Sant Llorenç des Cardassar que això suposava, proposava l'establiment d'un punt F a les immediacions d'aquell nucli poblacional amb el qual s'hauria de barrar la carretera i la línia del tren que des d'aquell punt es dirigia a Manacor.

Conclusions

Com hem pogut veure, el temor que l'illa de Mallorca fos ocupada durant el conflicte de la Segona Guerra Mundial (1939-1945) era ben real i ben present. Tot i la neutralitat de l'Estat espanyol, el suport implícit que la dictadura franquista oferí a les forces de l'eix també fou ben real. Aeròdroms i ports navals

foren utilitzats en diferents ocasions i períodes per les tropes feixistes immerses en el conflicte. Aquest fet, que s'intentava fer de forma secreta, feia mantenir en alerta l'estament militar davant possibles ocupacions de l'illa pel seu valor geoestratègic, tant de les forces de l'eix com dels aliats, tal com dèiem a la introducció d'aquest estudi.

Molts dels terrenys de l'Agrupació Est on s'havien de fer els estudis que hem anat descrivint al treball que presentam, d'alguna forma ja havien estat provats i explorats militarment a l'inici de la Guerra Civil durant el desembarcament de les tropes republicanes del capità Bayo i ben segur que això, a l'hora de planificar la defensa que manava el capità general, es va tenir ben present, tot tenint en compte, també, l'evolució experimentada en els quasi 8 anys que havien passat des d'aquell episodi bèl·lic en matèria defensiva militar i, entre d'altres factors, l'augment en la dotació armamentística i de personal provinent de la península que havia experimentat tota l'illa a partir de l'abril de 1943 a petició del capità general Kindelán.

L'educació durant els primers anys del franquisme. Mestres de les escoles públiques del terme municipal de Manacor (1940-1950)

Antoni Auli Ginard i Joan Pons Julià

Introducció

El règim franquista pretenia eliminar l'obra educativa de la Segona República Espanyola, difondre dins les escoles els principis ideològics dels vencedors de la Guerra Civil espanyola, establir un ideari pedagògic basat en el nacional-catolicisme i depurar del magisteri el personal docent que no fos afí al règim. El sistema educatiu franquista es va definir com a autoritari, nacionalcatòlic, sexista, classista, ultranacionalista espanyol, dogmàtic, doctrinal, reaccionari i oposat a les innovacions pedagògiques. Tot el contrari del que proposava el sistema educatiu de la II República, que es caracteritzava per ser democràtic, laic, promotor de la igualtat de sexes mitjançant la coeducació, igualitari, integrador, respectuós amb les llengües i cultura pròpies de les regions autònomes, plural, contrari a l'adoctrinament i obert a les innovacions pedagògiques.

L'autoritarisme era un dels trets essencials del nou sistema educatiu. Per això, els principis que regien la relació entre mestres i alumnes eren els d'unitat, jerarquia, obediència i disciplina. Un dels objectius principals era «formar la voluntat, la consciència i el caràcter del nin en ordre al compliment del deure i el seu destí etern». Els mestres no només havien de mostrar als alumnes la necessitat del principi d'autoritat a l'escola, sinó també en tots els nivells de la vida. Hom pot parlar d'escola autoritària o fins i tot d'escola quarter.